

TURUN AMMATTIKORKEAKOULU
TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Opinnäytetyö

**Henkilön yrittäjäominaisuudet yrittäjyyden tukena -
Turun ammattikorkeakoulun restonomiopiskelijoiden asenteet
yrittäjyyteen**

Anna Myntt
2009

Palvelujen tuottamisen ja johtamisen koulutusohjelma

Koulutusohjelma: Palvelujen tuottamisen ja johtamisen koulutusohjelma

Tekijä(t): Anna Myntt

Työn nimi: Henkilön yrittäjäominaisuudet yrittäjyyden tukena -
Turun ammattikorkeakoulun restonomiopiskelijoiden asenteet yrittäjyyteen

Suuntautumisvaihtoehto: Ruoka- ja ravintola

Ohjaaja: Hannu Kiviranta

Opinnäytetyön valmistumisajankohta: 9.12.2009

Sivumäärä: 26

Tässä tutkimuksessa selvitetään henkilöominaisuuksia, sekä muita tekijöitä, joilla voidaan nähdä olevan vaikutusta yrittäjäksi ryhtymiselle tai yrittäjänä menestymiseen. Yrittäjyyteen erityisesti vaikuttavat tekijät voidaan nimetä henkilöominaisuuksiksi, henkilön taustatekijöiksi sekä yleisiksi ympäristötekijöiksi. Näiden ominaisuuksien ja tekijöiden omaaminen onkin usein tärkeä lähtökohta yrittäjyyspäätökselle sekä menestykselle yrittäjänä.

Yrittäjän henkilötekijöillä tarkoitetaan niitä tekijöitä, joiden nähdään esiintyvän yrittäjäpersoonilla useammin kuin henkilöillä keskimäärin. Näinä ominaisuuksina voidaan pitää muun muassa omaan ammattitaitoon uskomista, onnistumisen halua sekä yleistä tarmokkuutta. Henkilön taustatekijöistä suurin vaikutus on todennäköisesti henkilön aikaisemmillä kokemuksilla yrittäjyydestä. On todettu, että yrittäjäperheessä kasvaneet lapset aloittavat oman liiketoiminnan huomattavasti useammin kuin suomalaisperheiden lapset keskimäärin.

Yleisesti ottaen suomalaisten asenteet yrittäjyyttä kohtaan ovat positiiviset. Suomi on maana kehittynyt yrittäjäystävälliseksi niin talousalueena kuin mielipideilmastoltaankin. Yrittäjyysluvut Suomessa ovat kuitenkin muuhun Euroopan tasoon verrattuna hyvin alhaiset. Syitä suomalaisen yrittäjyyden vähyyteen voidaan nähdä olevan monia. Voimme etsiä syitä esimerkiksi aina suomalaisten peruskansallisista ominaisuuksista asti.

Yrittäjäpäätöksen takana on siis tekijöitä yrittäjän henkilöominaisuuksista aina valtakunnallisesti vaikuttaviin seikkoihin asti. Näitä seikkoja on tässä tutkimuksessa selvitetty myös Turun ammattikorkeakoulun restonomiopiskelijoille tehdyllä kyselyllä.

Hakusanat: yrittäjä, yrittäjyys, yrittäjäpersoonaa, henkilötekijät, yksityisyrittäjyys, yrittäjyyskasvatus

Säilytyspaikka: Turun ammattikorkeakoulun kirjasto

Degree Programme: Hospitality Management	
Author(s): Anna Myntt	
Title: How are personal qualities affecting the choice to become an entrepreneur – opinions of the hospitality management students from the Turku University of Applied Sciences	
Specialization line: Restaurant and Food Services	Instructor: Hannu Kiviranta
Date: 9.12.2009	Total number of pages: 26
<p>The present bachelor's thesis investigates personal qualities, as well as other factors affecting the choice to become an entrepreneur or succeeding as an entrepreneur. The factors affecting entrepreneurship can be divided into personal qualities, background factors and common environmental factors. Having these qualities is often an important base for choosing a career as an entrepreneur and succeeding as one.</p> <p>An entrepreneur's personal qualities refer to the qualities, which are seen more frequently in entrepreneurs compared with people in general. These qualities can, among others things, include the belief in their own professional skills, the will to succeed and the energy level in general. One the most important individual background factors influencing the choice is probably previous experiences of entrepreneurship. Previous research has shown that children raised in entrepreneur families start their own business considerably more often than the children from Finnish families on average.</p> <p>In general the attitudes of the Finns towards entrepreneurship are positive. As a country, Finland has developed into an entrepreneur friendly economic zone as well as in terms of the general atmosphere, which has become more favorable - towards entrepreneurship. In spite of this the number of entrepreneurs in Finland is low in comparison with the rest of Europe. The reasons for the small number of entrepreneurs in Finland are diverse starting from the Finnish national characteristics.</p> <p>The factors in the background of the decision of becoming an entrepreneur might range from personal qualities to factors influencing on the national level. The factors in this study have been researched by conducting a survey among the hospitality management students of the Turku University of Applied Sciences.</p>	
Headwords: entrepreneur, background, personal qualities, background factors, common environmental factors	
Depository: Library of the Turku University of Applied Sciences	

SISÄLLYSLUETTELO

1. Johdanto	4
2. Yritys ja yrittäjyys	5
3. Yrittäjä yhteiskunnassa, eilen ja tänään	6
3.1 Yrittäjyys Suomessa	6
3.2 Yrittäjyys 2000-luvun Suomessa	7
3.3 Yrittäjyyteen kohdistuvat myytit ja ennakkoluulot	8
4. Lähtökohta yrittäjyydelle	9
4.1 Henkilö- ja taustatekijät	10
4.2 Ympäristötekijät	11
5. Yrittäjä elämää	12
5.1 Innovatiivisuus ja luovuus	12
5.2 Hallittua riskinottoa	13
5.3 Elämän ja työn hallintaa	13
6. Yrittäjyyskasvatus	14
6.1 Yrittäjyyskasvatus koulutuksessa	14
7. Tutkimus	15
7.1 Tutkimusongelma	15
7.2 Tutkimusmenetelmä	15
7.3 Tutkimuksen toteuttaminen	15
7.4 Tutkimuksen luotettavuus	15
8. Tutkimustulokset	15
8.1 Vastajien aikaisemmat kokemukset yrittäjyydestä	16
8.2 Turun ammattikorkeakoulun opiskelevien restonomien ajatuksia yrittäjyydestä	17
8.2.1 Yrittäjyyden haasteet	17
8.2.2 Yrittäjyyden riskit ja mahdollisuudet	18
8.2.3 Opiskelijasta yrittäjäksi	19
8.2.4 Aikaisempien kokemusten vaikutus yrittäjyysasenteisiin	21
9. Johtopäätökset	23

LÄHTEET

LIITTEET

Liite 1. Kyselylomake

Kuva 1. Kyselyn vastaajien sukupuolijakauma

Kuva 2. Kyselyn vastaajien ikäjakauma

Kuva 3. Kyselyn vastaajien pohjakoulutustaustat

Kuva 4. Kyselyyn vastanneiden aikaisemmat kokemukset yrittäjyydestä

Kuva 5. Kyselyn väittämävastausten keskiarvot

Kuva 6. Keskiarvoperusteinen vertailu yrittäjyystaustaisten ja muiden vastaajien mielipiteistä

1. Johdanto

Yrittäjäksi ryhtyminen ja yrittäjänä menestyminen on haastavaa. Yrittäjyys vaatii menestyvän liikeidean lisäksi menestyvän yrittäjän. Useista tutkimuksista huolimatta ei ole löydetty selkeää kaavaa jolla henkilöstä syntyy hyvä ja menestyvä yrittäjä. Joidenkin tekijöiden nähdään kuitenkin vaikuttavan positiivisesti yrittäjyyspäätökseen.

Tässä tutkimuksessa tullaan selvittämään henkilöominaisuuksia, sekä muita tekijöitä, joilla voidaan nähdä olevan vaikutusta yrittäjäksi ryhtymiselle tai yrittäjänä menestymiseen. Yrittäjyyteen erityisesti vaikuttavat tekijät voidaan nimetä henkilöominaisuuksiksi, henkilön taustatekijöiksi sekä yleisiksi ympäristötekijöiksi. Näiden ominaisuuksien ja tekijöiden omaaminen onkin usein tärkeä lähtökohta yrittäjyyspäätökselle sekä menestykselle yrittäjänä. Tutkimuksen tavoitteena onkin löytää vastauksia siihen, millainen on yrittäjä ja millaiset persoonaominaisuudet voisivat olla eduksi yrittäjälle.

Tutkimuksessa tullaan myös käsittelemään yleistä yrittäjyyteen kohdistuvaa mielipideilmastoa ja sen kehittymistä. Yleisesti ottaen suomalaisten asenteet yrittäjyyttä kohtaan ovat nykyhetkenä positiiviset. Kansan mielipideilmasto on kuitenkin kehittynyt vuosien varrella. Tämän kehityksen selvittäminen tulee olemaan osa tutkimusta.

Kyselytutkimuksen tuloksena näemme Turun ammattikorkeakoulun Restonomiopiskelijoiden yrittäjyysmielipiteiden jakautumisen. Tutkimuksen vastauksista voimme tehdä päätelmiä opiskelijoiden yritysasenteista sekä heidän näkemyksistään yrittäjyyden mahdollisuuksiin. Opiskelijoiden vastauksista voimme myös tutkia mielipiteiden syntymiseen vaikuttaneita seikkoja.

2. Yritys ja yrittäjyys

Yrittäjyys on käsitteenä tunnettu jo pitkään. Ranskalainen Richard Chantillon on määritellyt yrittäjyyden jo yli 250 vuotta sitten. "Yrittäjä on kaukonäköinen, taitava ja määrätietoinen henkilö, joka on voittoa saadakseen valmis suuriin riskinalaisiin hankkeisiin". Yrittäjyyden riskejä korostavan määritelmän löydämme myös Nykysuomen sanakirjasta, joka määrittelee yrittäjyyden seuraavasti "Yrittäminen on itsenäistä, taloudellista toimintaa, jonka tulos ei ole etukäteen tiedossa. (Sutinen & Viklund 2005, 34)

Käsite yrittäjyys voidaan jakaa ulkoiseen ja sisäiseen yrittäjyyteen. Sisäisellä yrittäjyydellä tarkoitetaan yrittäjämäisten henkilöominaisuuksien käyttöä työorganisaatiossa. Näitä ominaisuuksia ovat esimerkiksi oma-aloitteisuus, vastuunottokyky sekä luovuus ja innovatiivisuus. Sisäistä yrittäjyyttä ilmentävät myös henkilön itseensä sekä työorganisaatioon ja ympäristöön kohdistuvat asenteet. Sisäinen yrittäjyys ei tarkoita tai vaadi oman liiketoiminnan harjoittamista. Sisäistä yrittäjyyttä nähdään myös ulkopuolisen työllistäjän organisaatiossa toimivilla henkilöillä. (Leskinen 2000, 8-10) (Luukkainen & Wuorinen 2002, 12)

Vahva sisäinen yrittäjyys voi myös johdattaa henkilön niin sanotun ulkoisen yrittäjyyden harjoittamiseen. Ulkoisella yrittäjyydellä tarkoitetaan yleisesti oman yrityksen perustamista ja sen liiketoiminnan harjoittamista yrityksen omistajana. Tätä kuvaa myös Suomenkielen sanakirjan määritelmän sanasta yrittäjä, "yrittäjä on omaa liikeyritystä hoitava tai itsenäistä ammattia harjoittava henkilö". Voimme siis todeta, että ulkoinen yrittäjyys avaa tien itsensä työllistämiseen sekä uran luomiseen. (Leskinen 2000, 8-10) (Luukkainen & Wuorinen 2002, 12) (Nurmi 2004, yrittäjä)

3. Yrittäjä yhteiskunnassa, eilen ja tänään

3.1 Yrittäjyys Suomessa

1960 ja 1970- lukujen aikana Suomessa vallitsi hyvin yrittäjä vastainen mielipideilmasto. Syitä vallinneeseen yrittäjyyden harjoittamisen epäsuosioon löytyy monia. Tärkeänä syynä voidaan pitää yleistä negatiivista asennetta yrittäjyyttä kohtaan. Menestyvään yrittäjyyteen liitettiin vahvasti ajatuksia muiden hyväksikäytöstä, itsekkästä ajattelusta sekä oman edun ajamisesta. Tämän negatiivisen ajattelun huippu on sosiologisten tutkimusten mukaan saavutettu talouden taantumisen aikana, 1970-luvun lopulla. (Luukkainen & Wuorinen 2002, 13) (Sutinen & Viklund 2005, 35)

Samaan aikaan byrokratia vaikeutti yrittäjyyttä. Valtiovalta hyväksyi yli tuhat lakia ja säädöstä, jotka lisäsivät yritysten voittoa tuottamattoman työn määrää. Nämä lait ja asetukset rajoittivat yrittäjyyttä omalta osaltaan huomattavasti. Negatiivisten asenteiden lisäksi, kuluttajan vaatimukset vaikuttivat osaltaan pienyrittäjien menestymisen mahdollisuuksiin. Suurtuotannon hinnoittelun edut olivat suuret. Tuotteiden tärkein kilpailukyky oli hinta, eivätkä kuluttajat vielä osanneet vaatia yksilöllisyyttä. Näin ollen markkinoilla ei vielä ollut tilaa pienyrittäjille. (Sutinen & Viklund 2005, 35)

1980- luvun nousukausi kuitenkin nosti yrittäjyyden keskusteluihin. Nousukausi ja 1990-luvun lama nostivat yrittäjyyttä esiin yhä enemmän. 1990-luvun puolivälissä yrittäjyyden kannatus oli jo korkealla. 1995 jo noin 80 % Suomalaisista näki yrittäjyyden vaikuttavan yhteiskuntaan positiivisesti. Laman aikana sekä sen jälkeen yrittäjyys nähtiin myös tärkeänä työllisyyttä tukevana tekijänä. Suuren työttömyyden ja automaation lisääntymisen aikana apua työllistymiseen alettiin kaivata pieniltä ja keskisuurilta yrityksiltä. Yrittäjyyden nousukaudesta kertoo myös se, että 1990-luvulla yli puolet Suomen nuorisosta kertoi olevansa kiinnostunut yrittäjyydestä. (Leskinen 2000, 8-9) (Kyrö, Nurmi & Tikkanen 1999, 132-133)

3.2 Yrittäjyys 2000-luvun Suomessa

Yrittäjyysasenteet ovat jatkaneet positiivisessa valossa uuden vuosituhannen alusta asti. Yrittäjyyden määrä on kuitenkin edelleen alhainen ja yrittäjien osuus Suomen väestöstä on noin 20 % pienempi yleiseen eurooppalaiseen tasoon verrattuna. Suomessa tuhatta asukasta kohden on 41 yritystä, kun EU maiden keskiarvo on 53. (Sutinen & Viklund 2005, 35)

Vuoden 2005 heinäkuussa tehdyn tilastokeskuksen työvoimatutkimuksen mukaan Suomessa oli lähes 2,9 miljoonaa palkansaajaa. Yrittäjiä ja yrittäjäperheen jäseniä laskettiin olevan noin 297 000 eli noin yksi yrittäjä kymmentä palkansaajaa kohden. Suomen kansantalouden kilpailukykytyden säilyttämiseksi luku on aivan liian pieni. (Michelsen 2005, 14-15)

Yrittäjyys on noussut poliittiseksi puheenaiheeksi sekä huoleksi ja yrittäjyys nähdään tärkeänä markkinatalouden osana. Yrittäjyyden vähäisyyden uskotaan vaikuttavan myös taloudelliseen kasvuun. Yrittäjyyden kehittäminen nähdäänkin tärkeäksi talouskasvun, kilpailukykyyn sekä työllisyyden kannalta. Yrittäjien ja yritysten vaikutus koko yhteiskunnalle on kiistaton. Uudet yritykset lisäävät työllisyyttä sekä palveluita ja sitä kautta yhteiskunnan hyvinvointia. (Lyytinen & Piha 2004, 29- 30) (Sutinen & Viklund 2005, 35)

2000-luvulla yrittämisen olosuhteet ovat Suomessa olleet hyvät, elleivät jopa ihanteelliset. Suomi on liiketoimintaympäristönä kansainvälisessä vertailussa aivan kärkipäässä. Liiketoimintaympäristön kilpailukykyyn vaikuttavat myönteinen yrittäjätalopiiri, korkea koulutustaso, tasa-arvo, kehittynyt tutkimusympäristö sekä julkiset yritysten neuvonta- ja rahoituspalvelut. (Lyytinen & Piha 2004, 14)

Suomalaiset suhtautuvat myönteisesti yrittäjyyteen, mutta silti harva on valmis harjoittamaan omaa liiketoimintaa. Elinkeinoelämän valtuuskunta (EVA) on tutkimuksessaan kysynyt Suomalaisten mielipidettä yrittäjyydestä vuodesta 1984 vuoteen 2003 asti. Vastaajista jopa lähes 80 prosenttia on ollut vuosina 1986 ja 2002 täysin tai lähes yhtä mieltä väitteen "Mikäli maassamme suhtauduttaisiin myönteisemmin yrittämiseen, siitä hyötyisi koko yhteiskunta" kanssa.

Mielipiteet yrittäjyyttä kohtaan ovat pysyneet positiivisina. Tästä huolimattakin, vain joka kymmenes työkäisestä suomalaisesta on työllistännyt itse itsensä ryhtymällä yrittäjäksi. Syitä yrittäjyysaktiivisuuden vähyyteen voidaan hakea muun muassa yrittäjyysmotivaatiosta, roolimallien- ja liiketoimintaosaamisen puutteesta, pienistä kotimarkkinoista, yrittäjyyden riskeistä sekä epäonnistumisen pelosta ja turvallisuushakuisuudesta. (Lyytinen & Piha 2004, 13- 17)

Vuoden 2004 valtakunnallisen nuorisobarometrin mukaan, joka neljäs 15- 29-vuotiaista nuorista saattaisi ryhtyä yrittäjäksi. Barometrin mukaan vain joka kahdeksas ei missään olosuhteissa harkitsisi yrittäjyyttä. Nuoriso on barometrin mukaan muuhun väestöön verrattuna hieman yrittäjyysintoisempaa. Eroja voidaan havaita myös sukupuolien välillä, nuoret miehet suunnittelivat yrittäjyyttä barometrin mukaan useammin kuin nuoret naiset. Sukupuolen lisäksi yrittäjyysintoon vaikutti perhetaustat sekä luonteenpiirteet. (Lyytinen & Piha 2004, 28- 29)

3.3 Yrittäjyyteen kohdistuvat ennakkoluulot

Yrittäjyyteen kohdistuu monenlaisia ennakoasenteita, tunteita sekä uskomuksia. Useimmiten nämä asenteet ovat negatiivisia ja niistä näkyy arvostamattomuus yrittäjyyttä kohtaan. Toisaalta yrittäjyyttä kohtaan tunnetaan myös kateutta, jonka kautta yrittäjiä on pidetty huijareina ja veronkiertäjinä. Positiivisia yrittäjyyteen liitettäviä määreitä taas ovat vastuuntuntoisuus, aloittekykyisyys, ahkeruus ja rohkeus, joka kuvaa myös riskinottokykyä. Yrittäjiä pidetään myös elämänasenteeltaan erittäin positiivisina. Yrittäjyys herättää erilaisia mielipiteitä, mutta yrittäjälle tärkeimpiä niistä ovat hänen läheistensä ajatukset. Yrittäjän on tärkeä löytää läheltään ihmisiä jotka tukevat häntä yrittäjyys päätöksessä, vaikkakin oma usko onnistumiseen on tärkeintä. (Lehtipuro, Kangasaho & Niemelä 1999, 38- 42)

Yrittäjyyteen lähtemistä, turvallisuushakuisuuden lisäksi, jarruttaa negatiiviseksi luotu yrittäjyyskuva. Yrittäjyydelle on luotu kuva, jonka kautta se nähdään ainaisenä työntekona ja raadantana, joka kaiken lisäksi on täynnä epäonnistumisen mahdollisuuksia. Yrittäjyyden työn määrästä ja riskeistä kertomisen sijasta olisi tärkeää kertoa myös niistä asioista, joita yrittäjyydestä voi saada ja oppia. Suomalaisväestön kansallisien perusominaisuuksien voidaan myös nähdä vaikuttavan

yrittäjyyden suosioon. Suomalaisilta puuttuu usein itseluottamusta. Itseensä ja omaan tekemiseensä luottaminen ovat yksi tärkeimmistä yrittäjyyden lähtökohdista.

(Lyytinen & Piha 2004, 111)(Lyytinen & Piha 2004, 17)

4. Lähtökohta yrittäjyydelle

Yrittäjyyden aloittaminen ja yrittäjänä toimiminen vaatii aina vahvan tahtotilan ja tahto onkin yksi yrittäjyyden motivaattoreista. Yrittäjä on ihminen jolle oman ajatuksen toimeenpaneminen on tärkeää. Tämän halun ja tahdon rinnalle tarvitaan kuitenkin myös toimialan mukainen ammattitaito ja osaaminen sekä muita yrittäjyyden vaatimia ominaisuuksia. (Holopainen & Levonen 2006, 15)(Luukkainen & Wuorinen 2002, 17)

Päätös yrittäjyydestä ei yleensä synny hetkessä vaan sen takana on pitkiä pohdintoja. Omien mahdollisuuksien määrittäminen ja arviointi on yrittäjyys päätöstä tehdessä tärkeää. Ammattitaidon lisäksi tärkeinä tekijöinä ovat persoonallisuuteen liittyvät tekijät sekä yrittäjä osaaminen. Tärkeäksi tekijäksi nousee myös uuden yrittäjän saama läheisten sekä mahdollisen ulkopuolisen tahon antama tuki, ympäristön suhtautuminen, yleinen ilmapiiri sekä ympäristön arvot ja asenteet.. (Holopainen & Levonen 2006, 15)(Luukkainen & Wuorinen 2002, 17)

Sitä millainen henkilö on yrittäjä, on tutkittu paljon ja useasti. Yksiselitteistä vastausta ei kuitenkaan ole löydetty ja tuskin onkaan olemassa selkeää vastausta siihen, millainen on hyvä yrittäjä. Joitakin yrittäjille ominaisia ominaisuuksia voidaan kuitenkin nimetä, kuten sitoutuminen ja kova työ, itsekuri, luovuus ja organisaatiokyky sekä epävarmuuden sietokyky. Yrittäjät voivat kuitenkin olla taustoiltaan hyvinkin erilaisia ja omata silti samat mahdollisuudet menestykseen. Monelle yrittäjälle yrittäjyys on elämäntapa josta olisi vaikea luopua. (Lyytinen & Piha 2004, 90- 91)

Tutkijat uskovat yleisesti kolmen tekijän positiiviseen vaikutukseen yrittäjyyden aloittamisessa. Näitä tekijöitä ovat henkilötekijät, henkilön elämäntilanne sekä yrittäjän yleiset taustatekijät. Yrittäjäksi ryhtyminen ei kuitenkaan koskaan ole yksinkertainen prosessi. Eri henkilöiden yhdenkaltaisetkaan tilanne- ja taustatekijät eivät varmista heidän päätymistä samankaltaiseen ratkaisuun yrittäjyyteen ryhtymisessä. Ei siis ole yhtä kaavaa jolla yrittäjä syntyy, vaikka juuri edellä mainittujen tekijöiden sekä henkilön persoonallisuuden piirteiden nähdäänkin vahvasti vaikuttavan yrittäjyyteen. (Sutinen & Viklund 2005, 38- 39) (YritysSuomi. Yrittäjäksi ryhtyminen. [viitattu 8.9.2008])

4.1 Henkilö- ja taustatekijät

Yrittäjyys ja siihen ryhtyminen vaativat tiettyjä henkilötekijöitä ja persoonallisuutta eli tietoja, taitoja sekä asenteita. Henkilötekijöillä tarkoitetaan yksilöllisiä piirteitä, jotka tässä tapauksessa esiintyvät yrittäjillä erityisen voimakkaina normaaliväestöön verrattuna, eli niin sanottuina yrittäjyysominaisuuksina. Yrittäjälle persoonallisuus on tärkeää. Ei ole yhtä ainoaa ja oikeaa persoonallisuutta tai tyyliä, jolla yrittäjänä voisi onnistua. Tärkeää kuitenkin on, että käyttää hyödykseen omia ominaisuuksiaan. Yrittäjäominaisuudet muodostavat valmiuden ja mahdollisuuden menestykseen, mutta eivät missään nimessä takaa menestystä. (Holopainen & Levonen 2006, 16)(Sutinen & Viklund 2005, 38- 39)(Luukkainen & Wuorinen 2002, 17)

Yrittäjäpersooniin yleisesti liitettäviä ominaisuuksia ovat omaan ammattitaitoon luottaminen, tarmokkuus ja halu onnistua, sietokyky epävarmuutta vastaan sekä valmius hallittujen riskien ottamiseen. Yrittäjyys vaatii persoonalta myös oma-aloitteisuutta, itsenäisyyttä ja kykyä tehdä päätöksiä niin tavoitteellisesti kuin pitkälläkin aikavälillä. Yrittäjä on persoonaltaan usein itsevarma, karismaattinen ja kunnianhimoinen. Hän on myös usein hyvin työkeskeinen sekä energinen. Yrittäjä on usein myös kiireinen. Tämä ei kuitenkaan välttämättä johdu työn suuresta määrästä vaan persoonan pyrkimyksestä aikaansaada muutoksia ja myös mahdollisimman nopeasti. (Holopainen & Levonen 2006, 16)(Sutinen & Viklund 2005, 38- 39) (Lyytinen & Piha 2004, 116- 117)

Kaikki yrittäjiin yleisesti liitetyt henkilöominaisuudet eivät kuitenkaan ole positiivisia. Yrittäjä nähdään usein myös ylimielisenä, manipuloivana ja kilpailuhenkisenä. Vaikka yrittäjän tulee katsoa tulevaisuuteen, on hän usein huono keskittymään sekä malttamaton. Yrittäjän nähdään myös usein olevan kyvytön viemään asioita loppuun asti. Tämä ei ole suoranaisesti persoonatekijä, vaan perustuu yrittäjälouhteisen persoonan tapaan kerätä tehtäväkseen monia asioita samanaikaisesti. Suomalaisväestön kansalliset perusominaisuudet vaikuttavat myös yrittäjyyteen. Suomalaisilta puuttuu usein itseluottamusta. Itseensä ja omaan tekemiseensä luottaminen ovat yksi tärkeimmistä yrittäjyyden lähtökohdista. (Lyytinen & Piha 2004, 111- 117)

4.2 Ympäristötekijät

Yrittäjyys liittyy vahvasti sekä henkilökohtaisiin ominaisuuksiin että ympäristötekijöihin. Tällaisia tekijöitä ovat muun muassa pyrkimys oman sosiaalisen aseman parantamiseen tai saadut käyttäytymis- ja elämänmallit esim. vanhempien vaikutus. (Luukkainen & Wuorinen 2002, 13)

Henkilön yleiset taustatekijät vaikuttavat vahvasti yrittäjyyden harkitsemiseen ja suunnitelman toteuttamiseen. Yrittäjiksi ryhtyvillä nähdään usein olevan aikaisempi kokemus yrittäjyydestä. Kokemuksella tarkoitetaan tässä aikaisempaa mahdollisuutta nähdä ja seurata yritystoimintaa ja yrittäjyyttä. Yrittäjäperheiden lapset aloittava oman yritystoiminnan noin neljä kertaa todennäköisemmin, kuin suomalaisten perheiden lapset keskimäärin. Nämä yrittäjä perheiden lapset ovat todennäköisesti päässeet samaistumaan yrittäjyyteen ja ovat kasvaneet yrittäjämönteisessä ympäristössä. Tämä on vaikuttanut heidän asenteisiin ja arvoihin. (YritysSuomi. Yrittäjäksi ryhtyminen. [viitattu 8.9.2008]) ((Holopainen & Levonen 2006, 16) (Sutinen & Viklund 2005, 39)

Yrittäjyyden nähdään tulevan sosiaalisena perintönä omasta lapsuudenkodista, muusta lähipiiristä tai vertaisryhmän vaikutteesta. Persoona kasvaessa yrittäjyyteen on kysymys kehitysprosessista. Tämä kasvuprosessi ja sosiaalistuminen toteutuvat parhaimmillaan yrittäjyystoimintaa pienestä pitäen seuraamalla ja siihen itse osallistumalla. Ihailemiensa yrittäjien toimintaa seuraamalla persoona voi omaksua yritystoiminnalle ominaisia prosesseja tavalla, jota ei voida saavuttaa ainoastaan oppimateriaaleja käsittelemällä. (Kyrö, Nurmi & Tikkanen 1999,32)

Yrittäjyys on loppujenkin lopuksi asenne kysymys. Yrittäjä yrittää ulkoisista tekijöistä riippumatta. Yrittäjä luonteinen henkilö siis todennäköisesti lähtee yrittäjäksi, vaikka se ei olisikaan helppoa. Hän ei myöskään työllistä itseään auttaakseen yhteiskuntaa, vaan hänestä tulee yrittäjä omasta halustaan ja ennen kaikkea tahdostaan.

(Lyytinen & Piha 2004, 90- 92)

5. Yrittäjä elämää

Yrittäjyyteen ei tulisi lähteä hetken mielifohteesta, vaan päätöstä tulee harkita huolellisesti. Yrittäjyyden menestymisen mahdollisuuksia tulee tarkastella kriittisesti. Yrittäjyyttä harkitsevan henkilön tulisi pyrkiä muodostamaan itselleen selkeä kuva siitä millainen yrittäjyys on ammattina. Yrittäjyyttä harkitsevan tulisi miettiä mitkä ovat ne syyt jotka saavat hänet ryhtymään yrittäjäksi. Mitkä ovat hänen motiivit, asenteet ja arvot sekä yleiset edellytykset yrittäjyyteen. (Holopainen & Levonen 2006, 19)

Yrityksen perustamista voidaan kuvata prosessina niin kasvamisen kuin kehityksenkin kannalta. Yrityksen perustaminen ja samalla yrittäjyyspäätöksen tekeminen alkaa yritysideokehittämisestä ja päättyy yrityksen käynnistämiseen. Yrityksen perustaminen vaatii yrittäjältä vahvaa ammattitaitoa sekä yritystoiminnan tietotaitoa. Samalla yrittäjän tulee olla valmis yrittäjyyden tuomiin haasteisiin, tuntea itsensä ja omat yrittäjäominaisuutensa. (Holopainen & Levonen 2006, 16- 17)

Yrittäjäpersoonan henkilökohtaisten ominaisuuksien on myös kohdattava yrityksen perustamisidean eli liikeidean kanssa. Yritystoiminta luo ne vaatimukset, joita yrittäjäpersoonalta vaaditaan. Huomioon on myös otettava yrittäjäpersoonan yrittämistä rajoittavat ja haittaavat tekijät. (Holopainen & Levonen 2006, 16- 17)

5.2 Hallittua riskinottoa

Uskomuksen mukaan yrittäjät jopa etsivät riskejä. Menestyvän yrityksen takana on kuitenkin tuloksen maksimointi mahdollisimman pienellä riskillä. Jotta jotakin voi tehdä ja saavuttaa on joitain riskejäkin otettava. Riskien etsimisen sijasta yrittäjän on siedettävä pakollisten riskien tuomaa epävarmuutta. Palkkatyötäkään ei toki voida pitää täysin riskittömänä, sillä työntekijä ei koskaan voi tietää kauanko työtä riittää. (Lyytinen & Piha 2004, 92- 93)

Motivaatio hyvään suoritukseen ja suoriutumiseen, saa yrittäjän ottamaan ja kantamaan henkilökohtaista vastuuta. Kuitenkin ainoastaan silloin, kun saavutettava tulos on oman vaikutusvallan alainen eli pohjautuu omiin taitoihin ja työhön eikä sattumanvaraisuuteen. Yrittäjä siis kantaa vastuuta ja ottaa harkittuja sekä laskelmoituja riskejä. (YritysSuomi. Yrittäjäksi ryhtyminen. [viitattu 8.9.2008])

5.3 Elämän ja työn hallintaa

Yrittäjälle tärkeä ominaisuus on myös vahva oman elämän hallitsemisen tunne. Yrittäjien nähdään uskovat yleisesti ottaen siihen, että vain hän itse voi määrätä menestymisensä mahdollisuudet. Yrittäjäpersoonan usko oman elämänsä ohjaamisen mahdollisuuteen onkin usein erityisen vahva. (Holopainen & Levonen 2006, 16)(Sutinen & Viklund 2005, 38- 39)

6. Yrittäjyyskasvatus

6.1 Yrittäjyyskasvatus koulutuksessa

Yrittäjyyttä on pyritty edistämään kouluttamalla yrittäjiä sekä yrittäviä työntekijöitä, mutta myös kouluttamalla yrittäjyyttä ymmärtäviä päättäjiä. Takana on yrittäjävuosikymmeneksi nimetty vuosikymmen ajalta 1995- 2005. Tällöin tavoitteena oli yrittäjyyskoulutuksen ja kasvatuksen tehostaminen ja monipuolistaminen sekä positiivisen yrittäjyys ajattelun kehittäminen. Yrittäjyyden merkitys tulevaisuudelle oli ymmärretty ja vähäisiin yrittäjälukuihin toivottiin kasvua. (Kyrö, Nurmi & Tikkanen 1999,132)

Opetushallituksen päätöksen mukaan on lukioissa vuodesta 2005 asti opetettu yrittäjyyttä. Yrittäjyysopetuksen tavoitteena on saattaa yritteliäisyys sekä aloitteisuus osaksi koululaisten toimintatapoja. Opetuksen tavoitteena on myös tutustuttaa lukiolaiset yrittäjyyden eri muotoihin sekä yrittäjyyden yhteiskunnalliseen merkitykseen. Yrittäjyysopintoja ei kuitenkaan järjestetä omana kokonaisuutenaan vaan yrittäjyystietoutta on liitetty esimerkiksi historian opetukseen. (Lyytinen & Piha 2004, 111)

Yrittäjyyden opettaminen on hankalaa sillä yrittäjyydessä teoria tiedon opetteleminen ei ole tärkeimmässä asemassa. Ammatillisen tiedon sekä liiketoiminnallisten seikkojen tuntemuksen tärkeyttä liiketoimintaa johtavalle ei toki voida väheksyä, mutta yrittäjyys on myös vahvasti asenne kysymys. Yrittäjyys asenteen opettamista voidaankin pitää vaikeana, ellei mahdottomana. Teoriatieto yritysmuodoista tai tiedostaminen yleisestä työllistämisen mahdollisuudesta ei myöskään todennäköisesti ole se seikka joka innostaa nuoria yrittäjyyteen. Tässäkin tilanteessa yrittäjyyden sekä itsensä toteuttamisen mahdollisuuksista kertominen sekä innovatiivisuuden herättäminen saattaisivat nostattaa nuorissa innostusta yrittäjyyttä kohtaan. Näin saatettaisiin herättää nuorisossa ajatuksia heidän omista tulevaisuuden mahdollisuuksistaan harjoittaa liiketoimintaa. (Lyytinen & Piha 2004, 112)

7. Tutkimuksen toteuttaminen

Tässä luvussa esitellään opinnäytetyön tutkimusongelma, tutkimusmenetelmä, tutkimuksen toteuttaminen sekä tutkimuksen luotettavuus.

7.1 Tutkimusongelma

Tutkimuksen tavoitteena on ollut kerätä tietoa restonomiopiskelijoiden ajatuksista yrittäjyyttä kohtaan sekä selvittää heidän halukkuuttaan ryhtyä yrittäjyyteen. Tutkimuksessa on myös käsitelty opintojen merkitystä yrittäjyyteen sekä opiskelijoiden halukkuutta yrittäjyysopintojen käymiseen.

7.2 Tutkimusmenetelmä

Tutkimusmenetelmänä on käytetty kyselyä (Liite 1. Kyselylomake). Kyselyn peruskysymykset vastaajasta ovat liittyneet sukupuoleen, ikään sekä pohjakoulutuksesta. Vastajat ovat myös vastanneet tutkimuksen kannalta merkittävimpiin kysymyksiin omista kokemuksista, mielipiteistä sekä asenteista yrittäjyyttä kohtaan.

7.3 Tutkimuksen toteuttaminen

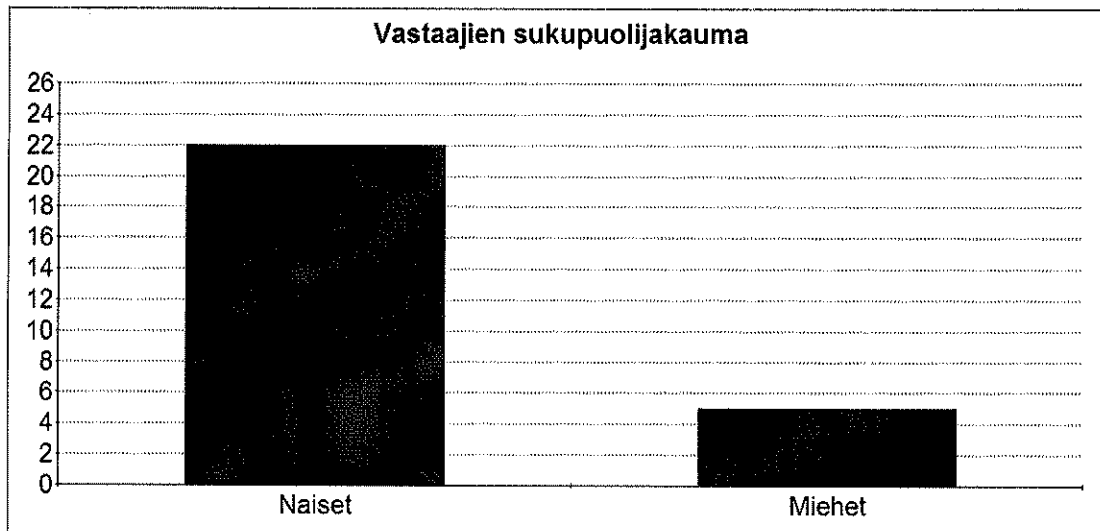
Kysely on toteutettu Turun ammattikorkeakoulun, kolmannen vuosikurssin, restonomi opiskelijoille. Kyselyyn osallistui 27 opiskelijaa. Kysely on toteutettu Turun ammattikorkeakoulun opetustiloissa.

8. Tutkimustulokset

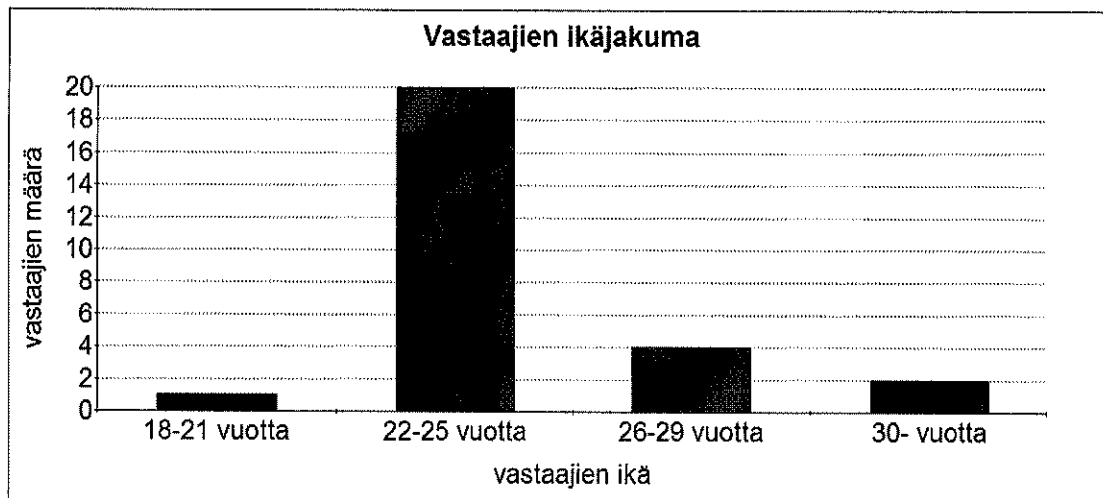
Tutkimukseen osallistui 27 kolmannen vuoden restonomiopiskelijaa Turun ammattikorkeakoulusta. Opiskelijat ovat ruoka- ja ravintola-alan, matkailualan sekä toimitilapalveluiden suuntautumisopinnoista. Tutkimukseen vastanneista opiskelijoista yli 70 % on 22- 25-vuotiaita ja lähes 15 % 26- 29-vuotiaita. 27:sta

vastaajasta naisia on noin 82 %. Pohjakoulutukseltaan lähes 67 % vastaajista on ylioppilaita, noin 7 % vastaajista on suorittanut ammattiopinnot ja loput vastaajista ovat suorittaneet sekä lukion että ammattiopinnot.

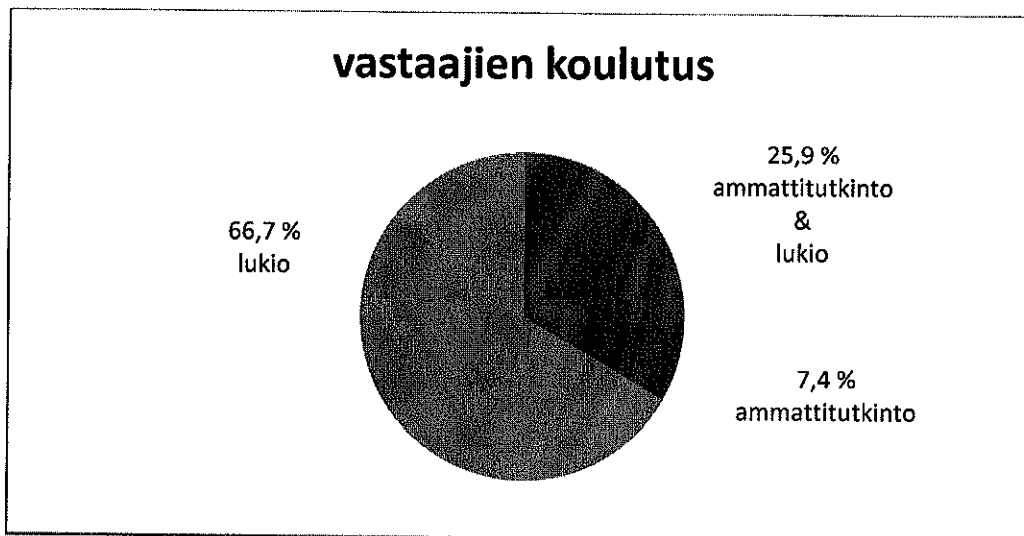
Kuva 1. Kyselyn vastaajien sukupuolijakauma

Kuva 2. Kyselyn vastaajien ikäjakauma

Kuva 3. Kyselyn vastaajien pohjakoulutustaustat

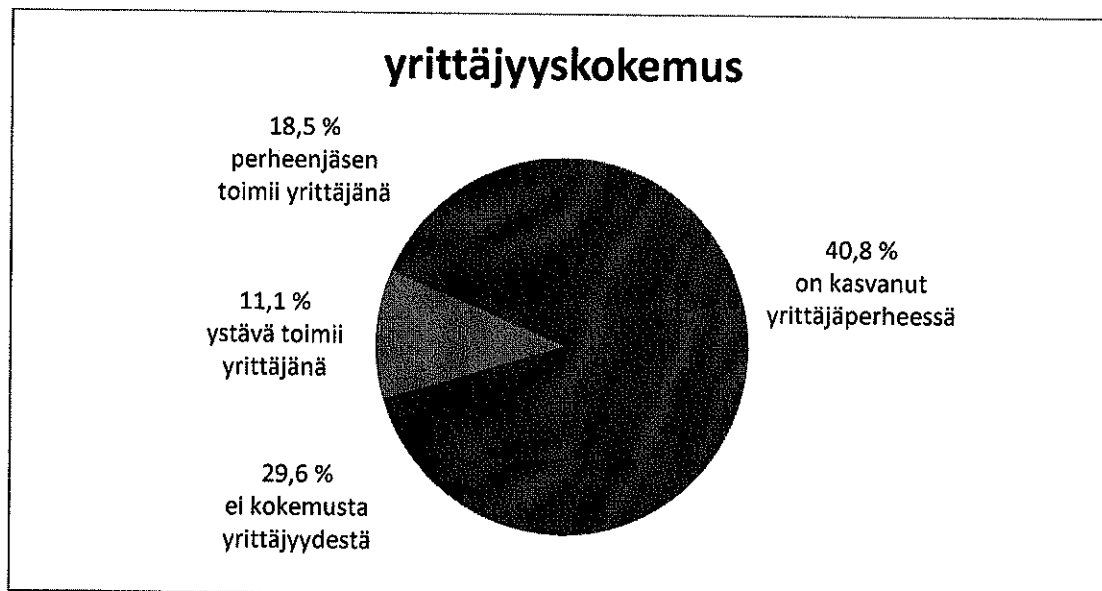

8.1 Vastaajien aikaisemmat kokemukset yrittäjyydestä

Tutkimuksen mukaan 37 % vastaajista on kasvanut yrittäjäperheessä.

Lukumäärällisesti tulos vastaa 10 opiskelijaa kun vastaajia on yhteensä 27. Kaiken kaikkiaan yli puolella kyselyyn vastanneista restonomiopiskelijoista on lähipiirinsä kautta aikaisempia kokemuksia yrittäjyydestä.

Kuva 4. Kyselyyn vastanneiden aikaisemmat kokemukset yrittäjyydestä

8.2 Turun ammattikorkeakoulun opiskelevien restonomien ajatuksia yrittäjyydestä

Vastaajat vastasivat 13 väittämään (Liite 1. Kyselylomake). Väittämät koskivat yleisiä ajatuksia yrittäjyydestä, yrittäjyyden vaatimuksia sekä vastaajien mielipiteitä mahdollisesta omasta yrittäjyydestä. Vastausvaihtoehdot väittämiin olivat: 1. olen täysin samaa mieltä, 2. olen jokseenkin samaa mieltä, 3. olen jokseenkin eri mieltä ja 4. olen täysin eri mieltä tai E en osaa sanoa. Kyselyn vastauksista on tehty kaavio (Kuva 5.), joka tiivistää tiedot kyselyn saavuttamista tuloksista vastaus keskiarvoihin.

8.2.1 Yrittäjyyden haasteet

Selkeästi yli puolet vastaajista uskoo yrittäjyyden vaativan huomattavasti enemmän työtä kuin normaali palkkatyö. Vastaukset väittämään yrittäjyyden vaatimista yksityiselämän uhrauksista, ovat tasaisesti joko jokseenkin samaa mieltä tai jokseenkin eri mieltä olevia. Yrittäjyyden vaatimia yksityiselämään kohdistuvia uhrauksia uskotaan siis koituvan. Uhrauksia ei kuitenkaan suoranaisesti nähdä liian suurina, jotta yrittäjyyttä voitaisiin harkita.

Vastaajat ovat olleet hyvin yksimielisiä siitä, että yrittäjyydessä auttavat niin positiivinen asenne kuin realistinen ajattelutapakin. 70 % vastaajista oli täysin samaa mieltä väittämän 9 kanssa ja uskoivat positiivisesta asenteesta olevan selkeää hyötyä yrittäjälle. Yli puolet vastaajista oli myös sitä mieltä, että yrittäjän tulee ajatella realistisesti.

8.2.2 Yrittäjyyden riskit ja mahdollisuudet

Yrittäjyydestä keskusteltaessa esille nousee usein vaurastuminen. 41 % vastaajista on jokseenkin samaa mieltä väittämän 7 kanssa eli he uskovat vaurastumiseen yrittäjyyden kautta. Mielipiteet siitä onko yrittäjyyden taloudelliset riskit liian suuret, jotta yrittäjyyteen lähdetäisiin, ovat yrittäjyyttä kohtaan negatiivisia. Suurin osa vastaajista näkee riskin hieman liian suureksi ryhtyä yrittäjyyteen. 38 % vastaajista on sitä mieltä, että he voisivat harkita yrittäjyyttä taloudellisista riskeistä huolimatta. 8 % vastaajista on täysin sitä mieltä, että riskit lähteä itsenäiseksi yrittäjäksi ovat liian suuret.

8.2.3 Opiskelijasta yrittäjäksi

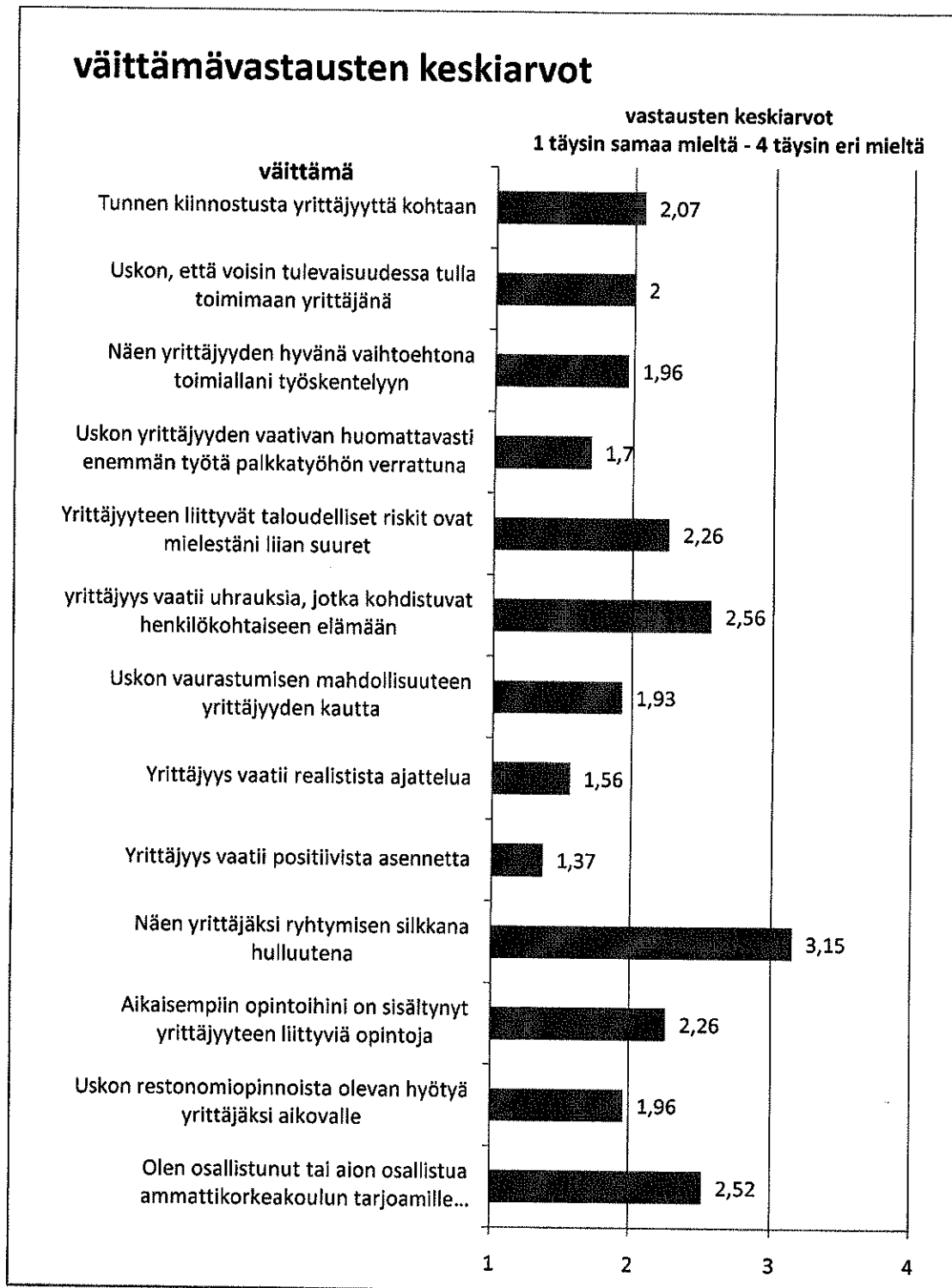
26 % vastaa olevansa hyvinkin kiinnostuneita yrittäjyydestä. Yhteensä 70 % vastaajista ilmoittaa tuntevansa jonkinlaista kiinnostusta yrittäjyyttä kohtaan. Yli puolet vastaajista oli tutkimuksen mukaan jokseenkin samaa mieltä väitteen ”näen yrittäjyyden hyvänä vaihtoehtona toimialallani työskentelyyn” kanssa. Vastaajat siis ajattelevat positiivisesti yrittäjyyden mahdollisuuksista opiskelemallaan alalla.

Kysymykseen siitä uskotko voivasi tulla toimimaan tulevaisuudessa yrittäjänä, positiivisen vastauksen antaa yhteensä 67 % vastaajista. Yhtään vastaajaa ei kokonaan kiellä mahdollisuutta tulevaisuudestaan yrittäjänä. 74 % vastaajista on erimieltä väitteestä, joka pitää yrittäjyyden aloittamista silkkana hulluutena.

Ammattikorkeakoulu tarjoaa vapaavalintaisiksi kursseiksi laajahkon valikoiman yrittäjyyteen liittyviä tai siihen valmistavia kursseja. Opiskelijoiden mielenkiinto, ammattikorkeakoulun tarjoamille yrittäjyyskursseille osallistumisesta, on kuitenkin tutkimuksen mukaan negatiivinen. Lähes neljännes vastaajista ei osaa sanoa mielipidettään, mutta muiden vastausten keskiarvo on 3,3. Yleinen vastaus on siis hieman negatiivinen, eivätkä opiskelijat usko osallistuvansa kursseille.

Restonomiopinnoissa on osioita, jotka valmistavat yritystoiminnan harjoittamiseen. Koulutus valmistaa esimiestyöhön ja tuo esille yrittäjyyteen liittyvää tietoutta. Opiskelijat vastaavat positiivissävyisesti väittämään siitä, onko restonomiopinnoista hyötyä yrittäjäksi aikovalle. Vastausten keskiarvo on noin kaksi. Vastaajista puolet on ollut sitä mieltä, että opinnoista on hyötyä yrittäjyydessä. Alle puolet vastaajista muistaa opiskelleensa pohjakoulutuksen parissa yrittäjyyteen liittyviä opintoja.

Kuva 5. Kyselyn väittämävastausten keskiarvot

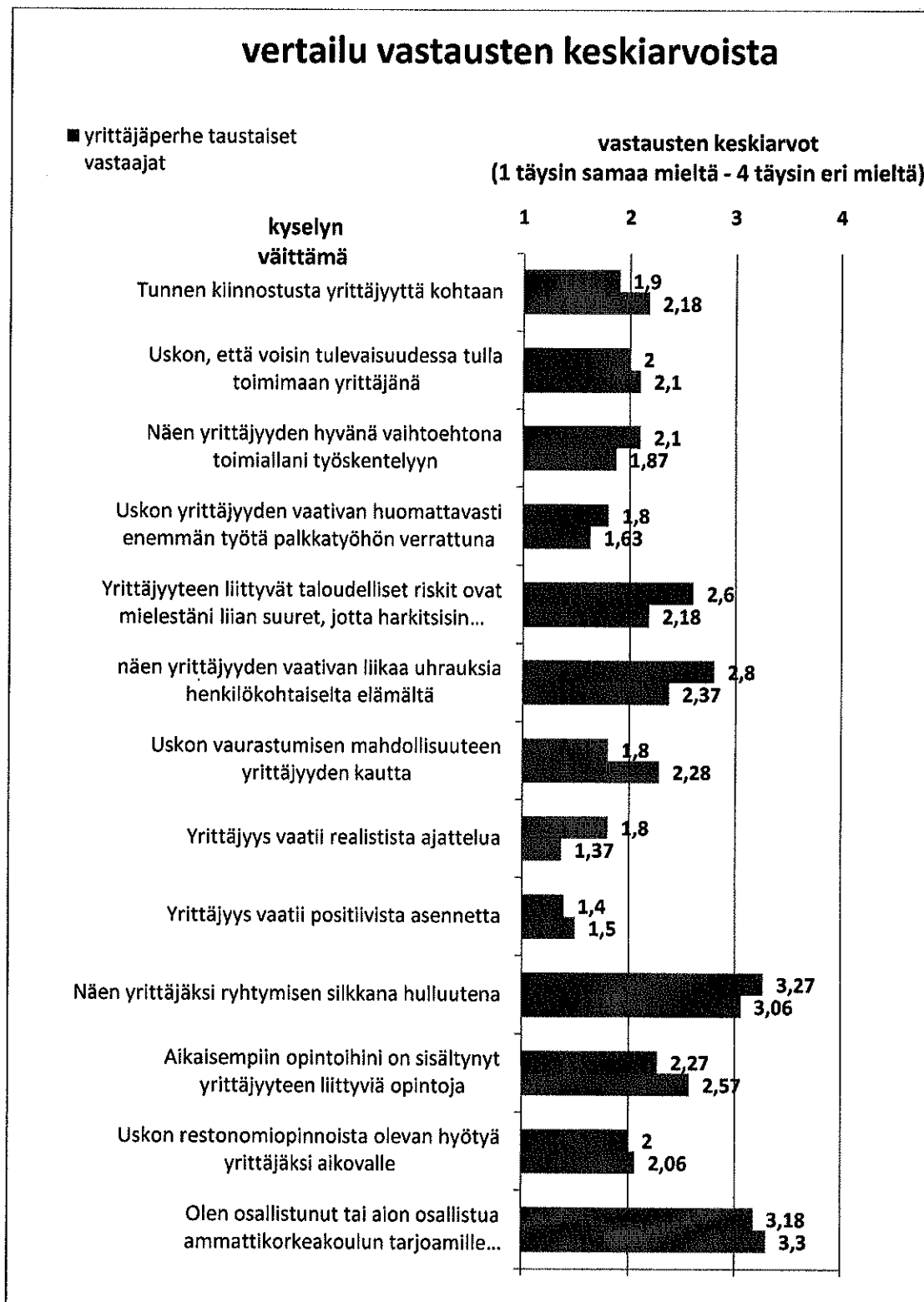
8.2.4 Aikaisempien kokemusten vaikutus yrittäjyysasenteisiin

Tutkimuksen tuloksista voimme tehdä päätelmiä aikaisempien yrittäjyys kokemusten vaikuttavuudesta henkilöiden näkemyksiin yrittäjyydestä. Vastaustuloksia vertailevasta kaaviosta (Kuva 6.) voimme nähdä mielipide-eroja yrittäjäperheissä kasvaneiden vastaajien sekä muiden vastaajien välillä. Muilla vastaajilla tarkoitetaan tässä niitä, kyselyyn vastanneita, joiden kokemukset yrittäjyydestä eivät ole yhtä voimakkaita kuin yrittäjäperheissä kasvaneiden tai kokemuksia ei ole juuri lainkaan. Kyselyyn vastanneista noin 41 % on kasvanut yrittäjäperheissä. Tutkimuksen tulosten perusteella voidaan verrata jo lapsuudessa yrittäjyyden kanssa tekemisissä olleiden vastaajien mielipiteitä muiden vastaajien mielipiteisiin.

Yrittäjäperhetaustaiset vastaajat tuntevat suurempaa kiinnostusta yrittäjyyttä kohtaa ja näkevät todennäköisyyden omaan yrittäjyyteen suurempana kuin muut vastaajat. Yrittäjäperhetaustaiset ovat kyselyn mukaan aikaisemmissa opinnoissaan opiskelleet enemmän yrittäjyyttä kuin muut vastaajat. He myös uskovat enemmän restonomiopintojen apuun yrittäjyydessä, mutta ajattelevat negatiivisemmin opiskelemaisensa alan ja yrittäjyyden yhdistämisen mahdollisuuksista.

Yleisesti yrittäjäperheiden vastaajat näkevät yrittäjyyden riskit pienempinä ja mahdollisuudet suurempina. Luottamus taloudelliseen menestymiseen yrittäjänä on yrittäjäperheissä kasvaneilla suurempi. Samalla he eivät myöskään näe taloudellisten riskien vaikuttavan yrittäjyyden harkitsemiseen yhtä voimakkaasti.

Kuva 6. Keskiarvoperusteinen vertailu yrittäjyytaustaisten ja muiden vastaajien mielipiteistä

9. Johtopäätökset

Tutkimuksen tuloksien perusteella voidaan tehdä johtopäätöksiä opiskelijoiden mielipiteistä sekä asenteista, yrittäjyyteen yleisesti liitettävistä aiheista. Näitä aiheita ovat yrittäjyyden haasteet, riskit sekä yrittäjyyden henkilölle luomat vaatimukset.

Tutkimukseen osallistui 27 kolmannen vuoden restonomiopiskelijaa Turun ammattikorkeakoulusta ja tulosten mukaan lähes 80 % mukana olleista opiskelijoista tuntee kiinnostusta yrittäjyyttä kohtaan. Negatiivisia ajatuksia yrittäjyyttä kohtaan syntyy mahdollisista taloudellisista riskeistä, työn määrästä sekä henkilökohtaiseen elämään kohdistuvista uhrauksista. Yrittäjyyden nähdään siis vaativan uhrauksia ja tuovan riskejä. Samalla vastaajat ovat kiinnostuneita yrittäjyyden mahdollisuuksista ja suuri osa vastaajista uskookin vaurastumisen mahdollisuuteen.

Yrittäjäksi ryhtyvillä henkilöillä on usein aikaisempaa kokemusta yrittäjyydestä. Tutkimuksen vastaajista voidaankin erottaa ne henkilöt joilla voidaan olettaa olevan vahva kokemus yrittäjyydestä. Tämä ryhmä koostuu henkilöistä jotka ovat kasvaneet yrittäjäperheessä. Yrittäjäperheessä kasvaneiden henkilöiden voidaan olettaa omaavan positiivisia kokemuksia yrittäjyydestä. Positiiviset kokemukset vaikuttavat heidän omiin asenteisiinsa yrittäjyyttä kohtaan. Vertailemalla tämän ryhmän vastauksia väittämiin, voidaan todeta heidän positiivinen kantansa yrittäjyyttä kohtaan.

Vastaajat ovat olleet hyvin yksimielisiä siitä, että yrittäjyydessä auttavat niin positiivinen asenne kuin realistinen ajattelutapakin. Selvästi yli puolet vastaajista uskoi positiivisesta asenteesta olevan selkeää hyötyä yrittäjälle. Yli puolet vastaajista oli myös sitä mieltä, että yrittäjän tulee ajatella realistisesti.

Myös opinnoista nähdään olevan hyötyä yrittäjyydessä. Opiskelijat vastaavat positiivisävyisesti kysymykseen restonomiopintojen avusta yrittäjyydessä. Restonomiopintojen esimiestyöhön sekä yritystoiminnan harjoittamiseen valmistavien osioiden nähdään siis olevan tarpeellisia.

LÄHTEET

Aaltonen, Juhani; Valli, Raine 2001. Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Jyväskylä: PS-kustannus.

Holopainen, Tuulikki; Levonen, Anna-Liisa 2008. Yrityksen perustajan opas- silta yrittäjyyteen. 14., uudistettu painos. Helsinki: Edita Prima.

Ikonen, Risto 2006. Yrittäjyyskasvatus. Jyväskylä: Minerva Kustannus.

Kokonaho, Tommi 2007. Älä koskaan ryhdy yrittäjäksi, 50 asiaa yrittäjyydestä. Helsinki.

Kyrö, Paula; Lehtonen, Heleena & Ristimäki, Kari 2007. Yrittäjyyskasvatuksen uusia suuntia. Tampere: Tampereen yliopistopaino.

Kyrö, Paula; Nurmi, Kari; Tikkanen, Tuulia 1999. Yrittäjyyden askeleita yhteiskunnassa. Helsinki: Yliopistopaino.

Lehtipuro, Katriina; Kangasaho, Elisa; Niemelä, Terttu 1999. Uskalla sinäkin. Keuruu: Otava.

Lehtonen, Pekka 1999. Strateginen yrittäjyys. Helsinki: Multiprint.

Leskinen, Pia-Lena 2000. Yrittäjyyttä etsimässä. Helsinki: Edita.

Lyytinen, Jaakko; Piha, Kirsi 2004. Yritä edes. Jyväskylä: Gummerus.

Michelsen, Karl-Erik 2005. Yrittäjyyden paradoksi. Helsinki: Yliopistopaino.

Otala, Leenamajja; Suurla, Riitta 2002. Omassa työssä. Porvoo: WS Bookwell.

Puustinen, Terho 2004. Avain omaan yritykseen. Keuruu: Otava.

Parkkinen, Kauko 1999. Yrittämisestä ammatti?. Helsinki: Edita.

Sutinen, Mika; Antikainen, Ahti 1996. PK- yrittäjän käsikirja. Jyväskylä: Gummerus.

Sutinen, Mika; Viklund, Esa 2005. Kaikki mitä olet halunnut tietää yritystoiminnasta. 10., uudistettu painos. Kuopio: Savonia- ammattikorkeakoulu.

YritysSuomi. Yrittäjäksi ryhtyminen [viitattu 8.9.2008]. Saatavissa: <http://www.yrityssuomi.fi/default.aspx?nodeid=15104>

Tunnen kiinnostusta yrittäjyyttä kohtaan	1	2	3	4	5
Uskon, että voisin tulevaisuudessa tulla toimimaan yrittäjänä	1	2	3	4	5
Näen yrittäjyyden hyvänä vaihtoehtona toimialallani työskentelyyn	1	2	3	4	5
Uskon yrittäjyyden vaativan huomattavasti enemmän työtä palkkatyöhön verrattuna	1	2	3	4	5
Yrittäjyyteen liittyvät taloudelliset riskit ovat mielestäni liian suuret	1	2	3	4	5
yrittäjyys vaatii uhrauksia, jotka kohdistuvat henkilökohtaiseen elämään	1	2	3	4	5
Uskon vaurastumisen mahdollisuuteen yrittäjyyden kautta	1	2	3	4	5
yrittäjyys vaatii realistista ajattelua	1	2	3	4	5
yrittäjyys vaatii positiivista asennetta	1	2	3	4	5
Näen yrittäjäksi ryhtymisen siikkana hulluutena	1	2	3	4	5
aikaisempiin opintoihini on sisällynyt yrittäjyyteen liittyviä opintoja	1	2	3	4	5
Uskon restonomiopinnoista olevan hyötyä yrittäjäksi aikovalle	1	2	3	4	5
Olen osallistunut tai aion osallistua ammattikorkeakoulun tarjoamille yrittäjyyskursseille	1	2	3	4	5